No. 47. Donderdag 24 November 1910. 10de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGC", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Inhoud van dit nummer.

Het Hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, warme belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt als minimum f 2.— 's jaars (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50). *)

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

*) Zie inteeken-biljet op de achterzijde van den Omslag. Verzoeke dit ingevuld te zenden aan het adres van den Secretaris van het Hoofdbestuur E. van Assen, *Heulstraat 17, Den Haag.*

De Vereeniging „Oost en West" telt o.m.:

Een Informatie-Bureau van het Hoofdbestuur,

(*Secretaris J. L. van Gennep*),

dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd — van 10—12 en 2—4 u., ten kantore **Heulstraat 17, 1ste verdieping.**

Doel: Aan hen, die zich voor staats- en particuliere betrekkingen wenschen te bekwamen, daartoe den weg te wijzen en tevens aan Indische ondernemingen, maatschappijen en genootschappen de gelegenheid te bieden zich voor het verkrijgen van werkkrachten aan te melden.

Een Studie-Commissie van het Hoofdbestuur.

Doel: Uitoefenen van toezicht op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche Koloniën, hun hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf in Nederland zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken.

Secretaris E. van Assen, dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd — van 9—12 uur te spreken ten Kantore Heulstraat 17, 2e Verdieping.

Een Informatiebureau van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Doel: Het geven van inlichtingen omtrent opvoeding, onderwijs, huisvesting, inrichting enz.

Bureau Laan van Meerdervoort 195, van 10—12 en 2—4 uur.

Secretaris de heer G. C. A. De Witt, wonende Reinkenstraat 6, tot wien men zich ook kan wenden om hulp voor werkzoekenden.

Verzoek om geldelijken steun voor de studie van een verdienstelijk jongeling.

Het bestuur van de Vereeniging „Oost en West" doet een k r a c h t i g b e r o e p op den weldadigheidszin en de offervaardigheid van de leden dier vereeniging, ten behoeve van een jongeling van Indische afkomst, die na voorbereidende studiën in zijn geboorteland op 17-jarigen leeftijd werd toegelaten tot de 5e klasse van een gymnasium hier te lande, het daarop volgend jaar met goeden uitslag het staatsexamen voor toelating tot een der hoogescholen heeft afgelegd en die thans in de rechten wenscht te studeeren.

Het zou ten zeerste te betreuren zijn, als deze jongeling, die, ook volgens de verklaring van zijn leermeesters, door zijn buitengewoon goede geestvermogens en grooten werklust bij voortgezette studie een schoone toekomst tegemoet gaat, aan zijn verlangen geen gevolg zou kunnen geven, doordat zijn ouders en aanverwanten niet in staat zijn de kosten aan de studie verbonden, ten volle te dragen.

Een som van f 600 ineens zal vermoedelijk toereikend zijn om in het te kort te voorzien, daar naar alle waarschijnlijkheid deze jongeling na een éénjarig verblijf aan de universiteit verder uit een studiebeurs zal kunnen worden ondersteund.

Menschenvrienden, steunt dezen jongeling en zendt uwe bijdragen aan den secretaris onzer vereeniging, den heer E. van Assen.

Mocht de totaal gevorderde som overschreden worden, dan zal het overblijvend bedrag worden gestort in het studiefonds voor onbemiddelde leerlingen.

(Voor de tot heden ontvangen gelden zie onder de Mededeelingen pag. 8).

Treub-Huldiging.

Gaarne vestigen wij de aandacht op de volgende oproep:

„De ondergeteekenden, vertegenwoordigers van de plant- en dierkundige wetenschappen aan de Nederlandsche Universiteiten, wenschen eene oproeping tot het Nederlandsche volk te richten tot het brengen van eene nationale hulde aan de nagedachtenis van den onlangs overleden Prof. Melchior Treub, in leven directeur van 's Lands Plantentuin, later Directeur van Landbouw te Buitenzorg. Door zijn initiatief zijn in onze Koloniën inrichtingen verrezen, zoowel van theoretische als van praktische beteekenis, die ons door andere koloniale mogendheden benijd worden. Tijdens zijn dertigjarige ambtsvervulling is de kennis der tropische planten- en dierenwereld, dank zij ook de medewerking van een aantal Nederlandsche en buitenlandsche natuurvorschers met reuzenschreden vooruit gegaan. Aan zijne nagedachtenis komt eene nationale hulde toe, die een spontaan karakter drage en aan een zoo groot mogelijk aantal landgenooten gelegenheid schenke van hunne bewondering voor zijn streven te doen blijken.

Ons voornemen is die hulde een vorm te geven, die aan Treub sympathiek geweest ware. Als zoodanig gelde in de eerste plaats het bijeenbrengen van de noodige fondsen tot spoedig grondig onderzoek van de natuurlijke gesteldheid van die gedeelten van onzen Archipel, die eerst zoo kort geleden voor zoodanig onderzoek zijn toegankelijk gemaakt, met name het centrale bergland van Nieuw-Guinea, waar ook reeds een Engelsche expeditie bezig is gegevens te verzamelen, die meer eigenaardig tot het arbeidsveld van ons Nederlanders mogen geacht worden te behooren. Het groote verschil van klimaat, temperatuur en bodemgesteldheid riep daar zeer afwijkende faunistische en floristische bijzonderheden te voorschijn, die een grondige bestudeering ten volle waardig zijn. Groote kosten zijn aan het uitzenden van deskundigen verbonden en met het beramen daarvan heeft de Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën, tot wier ontstaan Treub alweder den eersten stoot gegeven heeft, reeds een begin gemaakt.

Een tweede vorm waarin wij de Treub-hulde zouden willen belichaamd zien ware een blijvend gedenkteeken aan zijne werkzaamheid, geplaatst in den Plantentuin te Buitenzorg; en eene soortgelijke duurzame herinnering ter geschikter plaatse in Nederland.

Wij twijfelen niet of U zult aan deze huldiging van een onzer groote mannen willen medewerken èn door een persoonlijke bijdrage èn door de aandacht van een drietal daarvoor in aanmerking komende personen op ons streven te vestigen, voor wie de drie hier in couvert bijgesloten inschrijvingsbiljetten bestemd zijn.

Wil de goedheid hebben Uwe bijdrage aan den laatstondergeteekende te willen opgeven; eerst in Februari 1911 zal over het bedrag worden beschikt.

Dr. C. PH. SLUITER, Hoogleeraar.
Dr. E. VERSCHAFFELT, idem.
Dr. HUGO DE VRIES.
Ar. MAX WEBER, idem.
Dr. C. KERBERT, Directeur N. A. M.
Dr. THEO J. STOMPS, Lector.
Allen te Amsterdam.

Dr. J. W. MOLL, Hoogleeraar.
Dr. J. F. VAN BEMMELEN, idem.
Te Groningen.

Dr. J. M. JANSE, Hoogleeraar.
Dr. G. C. VOSMAER, idem.
Dr. F. A. JENTINK, Dir. Rijks M. N. H.
Dr. J. W. C. GOETHART, Dir. R. Herbarium.
Te Leiden.

Dr. A. A. W. HUBRECHT, Hoogleeraar.
Dr. H. F. NIERSTRASZ, idem.
Dr. F. A. F. C. WENT, idem.
Dr. A. A. PULLE, Lector.
Te Utrecht.

Persoonlijke propaganda.

Reeds meermalen, doch misschien nog niet vaak genoeg, is er te dezer plaatse, ook als uitvloeisel der besprekingen op de vergaderingen van hoofd- en afdeelingsbesturen van „Oost en West", met nadruk gewezen op het hoogst wenschelijke, ja zelfs het zéér noodzakelijke van voortdurende persoonlijke propaganda der leden onder bloedverwanten, vrienden en kennissen niet alleen, maar ook daarbuiten, voor het streven der Vereeniging, wil deze gestadig haar doel naderen.

Niemand kan toch meenen, dat hij of zij genoeg heeft bijgedragen tot het opwekken van meerdere belangstelling voor het grooter deel van Nederland, dat in de tropen ligt, door slechts lid te worden van een vereeniging, die dit doel nastreeft; dat door een kleine geldelijke bijdrage alléén reeds het gewenschte resultaat van het gemeenschappelijk streven behaald zal worden. Het lid-worden op zichzelf is immers te beschouwen als een gelukkig begin, de aanvangsschrede op de baan, die voert tot het einddoel, dat niet altijd gemakkelijk te bereiken is. Het pad daarheen moet door de leden worden geplaveid, niet met „goede voornemens", maar met daden, die 't voor de na hen komenden effenen. Hoe meer ijverige leden, door een koel hoofd en een warm hart geleid, zich aan deze taak wijden, hoe beter de arbeid zal vlotten ten bate niet alleen van hen, voor wie gearbeid wordt, maar tegelijkertijd voor de bewerkers zelve.

Zij, die wel eens persoonlijke propaganda voor een goed doel beoefend hebben, bevonden er zich zeker wèl bij, al stootten zij een enkelen maal, vooral in den aanvang, wel eens hun hoofd, hetgeen bij een moeilijk te vervullen taak moedigen aanspoort tot volhouden. En dit goede voorbeeld werkt op den duur ook aanstekelijk op wankelmoedigen.

Nu kan persoonlijke propaganda voor „Oost en West" op verschillende, doelmatige wijzen betracht worden; o.a. — om maar enkele daarvan op te noemen —: door telkens weer in eigen kring over het doel te spreken, anderen op te wekken tot meestreven, door aan kennissen het orgaan der Vereeniging ter lezing te zenden, hen daarbij tot medewerken aansporende; door op publieke samenkomsten, overal, waar het maar eenigszins pas heeft, te wijzen op het nut, dat door dit gezamenlijk strevend werken bereikt kan worden.

Met succes bekroonde voorbeelden van de beide eerstgenoemde uitingen van persoonlijke propaganda gaven reeds zeer verdienstelijke leden, wier namen ieder ingewijde, die dit leest, dadelijk voor den geest staan; van „getuigen" in het publiek spreekt b.v. het bijvoegsel van de Nederl. Staatscourant van 14 Oct. jl., bevattende een kort verslag van het XXXIste Taal- en Letterkundig Congres, gehouden te Maastricht van 29—31 Augustus, waarvan de heer J. C. Fabius, als regeeringsvertegenwoordiger, o.m. mededeelt:

„Waren bij het vorig congres de stambelangen verwezen naar eene afzonderlijke IVde afdeeling, ditmaal was de bespreking dezer belangen geheel bewaard voor de algemeene vergaderingen, met het gevolg, dat zij er schier volkomen door gevuld werden en de eigenlijke letterkunde op den achtergrond bleef.

In 't bijzonder moge ik de aandacht vestigen op de in afd. II uitgesproken rede van den voorzitter dezer afdeeling, professor mr. J. E. Heeres, over het „Aandeel der Belgen in de ontwikkeling van Nederland als koloniale Mogendheid" en op de mededeelingen in dezelfde afdeeling gedaan door mr. dr. J. C. Overvoorde over de door hem te ondernemen reis tot onderzoek naar monumenten van Nederlanders in de vroegere nederzettingen buiten Europa.

Deze besprekingen in afdeeling II hadden hetzelfde doel, hetwelk zich gesteld had de heer C. R. Bakhuizen van den Brink met de door hem in de algemeene vergadering van 30 Augustus uitgesproken redevoering nl. in Nederland meer belangstelling te wekken voor Indië. Aanvankelijk bereikte deze spreker wat hij beoogde, want er was veel aandacht; om meer duurzame belangstelling te verkrijgen drong hij aan op het steunen der vereeniging „Oost en West"."

Zeker zal deze warme aanbeveling, rechtstreeks komend uit het gemoed van den vroegeren voorzitter der vereeniging, ingang gevonden hebben bij zijne toehoorders.

Lang niet iedereen bezit echter de gave van overreding in kleinen, en van onderhoudende voordracht daarbij in grooteren kring; maar voor hen, die zich hiertoe niet sterk genoeg gevoelen, staan gelukkig nog vele andere wegen open tot het maken van persoonlijke propaganda. Eén dezer wegen, zeker niet moeilijk te vinden, althans voor de Haagsche leden, is die, welke voert naar de permanente tentoonstelling van Ned.-Indische kunstnijverheid- en huisvlijtprodukten in Heulstraat 19, en juist dezer dagen tot een bezoek, liefst met nog oningewijde kennissen, aan.

De St.-Nicolaas Uitstalling in Boeatan.

Daar zijn allerlei mooie voorwerpen van Inlandsch maaksel uit Oost- en West-Indië, die door hunne artistieke eigenaardigheden opvallen en van zelf een ongezochte aanleiding bieden tot het opwekken van belangstelling in het lot der vervaardigers, dat zoo nauw verbonden is aan het onze.

Als feestgeschenken — er zijn er zoowel voor breede als voor smalle beurzen — vinden deze voorwerpen dan ook allicht een plaats in gezinnen, tot wie zij een tot dusverre ongekende taal zullen spreken, zooveel te meer, wanneer de leden van „Oost en West" er persoonlijk den stoot toe geven.

PERSKRONIEK.

INHOUD. *De Standaard* over het kol. debat. — Mr. C. Th. v. Deventer in *Land en Volk* over de emigratiecijfers van den heer Boogaardt. — De heeren Van Heutsz en Mr. Abendanon geïnterviewd door *Het Algemeen Handelsblad* over een groote koloniale tentoonstelling in 1913 te Amsterdam te houden. — *Nieuwe Courant* en *Avondpost* over dames als O.-I. ambtenaar.

Uit De Standaard over het Koloniaal debat.

„Het koloniaal debat nam meer tijd in beslag dan men vermoed had, maar liep op één klein échec na, toch gunstig voor den minister af. Hij bezat dan ook den tact der meegaandheid, en nam zoowel in de zaak der politie, als in de zaak Krupp-Schneider een verzoenende houding aan. In elk geval bleek bij geheel deze discussie, dat hij zich met groote inspanning tot zelfs in alle détail-ontwerpen van zijn begrooting ter dege had ingewerkt. Tot in alle onderdeelen bleek hij geheel op de hoogte. Natuurlijk bezat hij niet de vastheid van iemand, die in Indië thuis en in de koloniale aangelegenheden doorkneed was. Idenburg stond er anders voor. Maar juist daarom kan het te meer op prijs gesteld, dat hij blijkbaar geen moeite ontzien had, om zich, voorzoover dit hem mogelijk was, op de hoogte te stellen.

Van de Krupp-zaak zullen we nog wel nader hooren. Pluis was de zaak blijkbaar niet. Het discours is, dat valt niet tegen te spreken, door het Departement niet gewild en feitelijk afgesneden. Maar juist zulk een quaestie is voor den minister uiterst moeilijk. In Koloniën zit eigenlijk een departement van Oorlog, van Marine en van Financiën in; en daarom moet de minister ten deze wel vaak op de deskundige ambtenaren van zijn Departement afgaan. Toch wees de heer Colijn er terecht op, hoe dit in casu met de afdeeling Oorlog gewaagd spel was. En daarom was het uitnemend, dat de minister ten slotte zich bereid verklaarde, om ook de firma Schneider te laten mededingen, en onverbiddelijk tegen zijn departementale raadslieden te zullen optreden, zoo bleek, dat er achter de schermen was gespeeld."

* * *

In Land en Volk komt Mr. C. Th. v. Deventer op tegen de fantastische berekeningen, die de heer Boogaardt over de emigratie-kosten bij 't jongste koloniale debat geventileerd heeft.

De heer Boogaardt, nog wel president der Commissie van Rapporteurs der Indische begrooting, had de Kamer voorgerekend, dat voor ieder Javaan naar de Lampongs overgebracht, in vijf jaar tijds ƒ 4000 was betaald, dus in 1 jaar ƒ 800. In het geheel was voor emigratie-doeleinden een dikke twaalf millioen gedurende de laatste vijf jaren uitgegeven.

Tegen deze „statistieken" van den zeer geachten afgevaardigde voor Breda komt de heer v. Deventer in een gedocumenteerd betoog op.

„Het is inderdaad om van te schrikken, zegt de schrijver in Land en Volk. Twaalf duizend zes honderd zeventig goede Indische guldens uitgegeven voor elk der duizend overgebrachte Javaansche gezinnen, die ter bevrediging van hun nederige behoeften op Java niet meer dan een honderd gulden per jaar zouden hebben noodig gehad! Wat wordt er in Indië, wanneer het er op aankomt om Inlanders te helpen, toch ruw met het geld omgesprongen. Het is alsof het niet op kan. Of het ook goed is, dat er deskundige Kamerleden zijn, die den spilzieken minister en den nog spilzieker gouverneur-generaal van tijd tot tijd eens flink op de vingers zien en tikken!

In dien geest moeten de lezers van de Handelingen wel gedacht hebben, vooral toen zij bemerkten, dat noch uit de vergaderingen, noch van de ministertafel ook maar één woord gesproken werd, dat twijfel aan de juistheid van des deskundigen cijfers en berekeningen kon doen rijzen.

En toch — dit is het merkwaardigste van het geval — waren die cijfers en dus ook die berekeningen absoluut onjuist.

Het is heel jammer, dat de minister niet voldaan heeft aan het tot hem in het voorloopig verslag gericht verzoek, om een opgaaf te verstrekken van het bedrag der tot dusver gemaakte kosten, maar gemeend heeft te kunnen volstaan met een verwijzing naar bijlage C van de memorie van toelichting. Want die verwijzing heeft den heer Boogaardt op een dwaalspoor geleid. Ik haast mij er bij te voegen, dat de minister aan dat „dwaalspoor" niet de minste schuld heeft.

Wat toch is het geval?

Die bijlage C bevat een overzicht van hetgeen in de jaren 1905 tot en met 1909 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling werd uitgegeven. Daartoe behooren de uitgaven in het belang van de emigratie. Maar er behooren óók toe de uitgave ten behoeve van het landbouwcrediet, van de verbetering van den veestapel, van bevloeiingswerken, van wegenaanleg en van eenige andere nuttige maatregelen. De heer Boogaardt nu heeft, in stede van zich te bepalen tot de emigratie-uitgaven, al die uitgaven te zamen genomen en kon aldus komen tot een totaal van ƒ 12.678.603, dat als uitgave voor al de genoemde behoeften inderdaad zeer gering is en dan ook belangrijk blijft beneden hetgeen daarvoor werd toegestaan, maar dat, voor emigratie alleen, eenvoudig ongeloofelijk hoog zou zijn.

Telt men de emigratie-uitgaven bijeen, dan krijgt men, in stede van de genoemde millioenen, een totaal van ƒ 492021 of nog geen half millioen in vijf jaren tijds — wat er heel wat minder over-den-balk-gooierig uitziet.

Voor dat nog geen half millioen zijn dan rond duizend gezinnen naar de Lampongs overgebracht, elk van welke duizend gezinnen aan het gouvernement dus gemiddeld zou hebben gekost ƒ 500, tegen ƒ 12670 volgens de becijfering van den heer Boogaardt. Hiermede is de zaak tot haar ware verhoudingen teruggebracht. De royale renteberekening en de hulp, die, zonder emigratie, aan noodlijdende gezinnen op Java had kunnen worden verstrekt, kunnen gevoegelijk buiten beschouwing worden gelaten.

Maar wel mogen aan dezen flater een paar andere beschouwingen worden vastgeknoopt. In de eerste plaats over de wenschelijkheid, dat ook Kamerleden zich bezinnen eer zij beginnen. Vergissingen zijn menschelijk, maar men vermijde ze toch zooveel mogelijk. Ook zijn er bokken van zoodanigen omvang, dat zij althans den voorzitter van een rapporteurscommissie niet tot doel mochten strekken. Bedacht worde, dat de Handelingen voor velen studiemateriaal zijn en dat dus, voor het wekken van feitelijk-onjuiste voorstellingen, groot misverstand en zelfs groote schade kunnen worden veroorzaakt. Vooral zal hiervoor gevaar bestaan, indien de juistheid der voorstellingen onwedersproken blijft. En dit brengt mij tot een tweede opmerking. Hoe is het mogelijk, dat deze onzin niet onmiddellijk door den minister is wederlegd? De bijlage C van de memorie van toelichting zal toch wel binnen zijn bereik zijn geweest.

Misschien is hij, terwijl de heer Boogaardt stond te oreeren, een oogenblik het slachtoffer geweest van die menschelijke zwakheid, aan welke, naar de Ouden beweerden, zelfs Homerus niet altijd ontsnapte.

Hoe dit zij — het bovenstaande bewijst voldoende dat de emigratie-rekening er heel wat minder ongunstig uitziet dan 's heeren Boogaardts loslippigheid en 's ministers stilzwijgen den argeloozen lezer der Handelingen zouden doen vermoeden.

En daarmede bleek tevens, zoo besluit de heer Van Deventer, voor het hoofdbezwaar door den heer Boogaardt tegen de genomen proeven aangevoerd, niet de minste of geringste grond te bestaan."

* * *

In Het Algemeen Handelsblad wordt propaganda gemaakt voor een in 1913 te Amsterdam te houden groote koloniale tentoonstelling.

„Wij hadden, zegt Het Algemeen Handelsblad, het voorrecht met den oud-gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië Van Heutsz de tentoonstellings-idée te bespreken. Generaal Van Heutsz

gloeit er voor en dat laat zich denken. De man, die zijn leven gegeven heeft om Indië te helpen groot maken, juicht reeds bij voorbaat de poging toe om opnieuw een stap te zetten in de richting, welke ons koloniaal bezit en dus ons land ten goede komen kan.

In een breedvoerig betoog — een zóó boeiend college, dat wij geen dictaat maakten — heeft de oud-gouverneur-generaal ons van Indië verteld en van de goede kanten, die een koloniale tentoonstelling hebben kan. Hij verwacht er veel van, maar dan moet de tentoonstelling ook van de Regeering uitgaan, of in elk geval zal deze krachtig moeten steunen. In Brussel is uit onze koloniën veel te weinig gegeven. Heel wat anders kunnen wij te berde brengen, verzekerde generaal Van Heutsz, maar dan moeten wij een volledige koloniale tentoonstelling maken, waar niet alleen de voortbrengselen van kunstnijverheid, maar alle producten uit den Indischen Archipel gewestgewijze geëxploiteerd worden. En dan met de werkers er bij.

Zoo kan een volledig overzicht van de culturen uit de verschillende gebieden verkregen worden en ook van wat op het gebied der kunstnijverheid wordt voortgebracht. Nieuwe debouché's zullen gevonden, het afzetgebied verruimd worden, alles ten bate van onze koloniën.

Van groot belang acht generaal Van Heutsz een koloniale tentoonstelling om den band tusschen Nederland en zijn koloniën te versterken, en met het oog hierop zou onze bij uitstek bevoegde zegsman er veel gewicht aan hechten, om, zoo de zaak voortgang vindt, er eenige Inlandsche grooten in te betrekken. B.v. den regent van Demak en den regent van Serang, die op het gebied der kunstnijverheid wat gepraesteerd hebben en ook deel uitmaakten van de „Mindere Welvaartscommissie". Maar er zijn meer Inlandsche grooten, die veel voor de ontwikkeling van hun land doen. Een groot en nuttig werk noemde Van Heutsz het, deze mannen bij een eventueele koloniale tentoonstelling nauw te betrekken. Dan leeren zij den band, dien wij tusschen moederland en koloniën zoeken te leggen, gevoelen en onze poging tot opheffing van Ned.-Indië waardeeren.

Nu de oprichting van een Koloniaal Instituut te Amsterdam verzekerd mag beschouwd worden — van geheel Nederland toch mag hiervoor steun worden verwacht — komt het sommigen onnoodig voor een koloniale tentoonstelling te organiseeren. Het Koloniaal Instituut toch zal straks een permanente expositie van onze koloniale producten geven. Maar zij, die de tentoonstellings-idée aanhangen, vinden het in de eerste plaats noodig, dat in 1913 ter gelegenheid van de opening van het Vredespaleis een koloniale tentoonstelling te Amsterdam gehouden worde, opdat wij de zeldzame gelegenheid benutten aan vertegenwoordigers van alle beschaafde landen der wereld te toonen wat door de Nederlandsche koloniën voortgebracht wordt en wat onder het Nederlandsche Bestuur tot stand kwam.

En bovendien.

Er is ook wel wat te zeggen voor het standpunt, dat mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van het departement van onderwijs in Ned.-Indië, in een onderhoud met ons innam, n.l. dat een koloniale tentoonstelling als een aanloop voor het Koloniaal Instituut als een goede voorbereiding moet beschouwd worden.

Een koloniale expositie kan er toe strekken, meent mr. Abendanon, om aan het Koloniaal Instituut een bijzondere mate van volledigheid te geven en dan spoediger en voortvarender dan anders mogelijk zoude zijn. En hoe zou 't als een prikkel ten goede werken, wanneer inzenders weten, dat hun inzendingen zullen overgaan naar het Koloniaal Instituut en derhalve groote en blijvende waarde hebben.

Deze zegsman toonde zich uitermate verheugd over het feit, dat Nederland in de hoofdstad des Rijks zijn Koloniaal Instituut krijgt, waar den bezoeker, zooals het Imperial Institute te Londen van de Engelsche koloniën doet, o. m. een overzicht gegeven zal worden van alles wat Nederlands koloniën voortbrengen."

* * *

Omtrent de vergissing, die de heeren Ketelaar en Van Hamel in de Kamer zouden hebben gemaakt, ten aanzien van de kwestie van het door twee dames afgelegd examen voor candidaat O.-I. ambtenaar komt in De Avondpost een ingezonden stuk voor waarin wordt aangetoond, dat hier met tweeerlei maat gemeten wordt.

Terwijl dames, die in Indië dat examen hebben afgelegd, zijn geplaatst in voor vrouwen geschikte betrekkingen, derhalve niet bij het actief binnenlandsche bestuur maar bij den bureaudienst, hebben de twee die hier slaagden, eenvoudig een afwijzing op haar verzoek om plaatsing ontvangen. Dit is onbillijk. Als de minister nog niet weet, dat de dames in Indië wel geplaatst worden, kan hij nog per draad inlichtingen vragen en de begane fout — want een fout is het — herstellen.

Toen indertijd de benoeming van vrouwelijke Indische ambtenaren ter sprake kwam, zijn wij de eersten geweest, die hebben gewezen op de onmogelijkheid om dames te benoemen tot controleur bij het B. B., maar wij begrijpen niet waarom zij niet werkzaam zouden kunnen worden gesteld bij andere takken van dienst.

Uit de O.-I. Mail.

Een Aardbeving te Bandoeng.

In den nacht van Zaterdag op Zondag 23 October j.l. werd te Bandoeng een zware verticale aardbeving waargenomen, welke ongeveer tien seconden duurde, en vermoedelijk uitging van de Tangkoeban Prahoe en Bandoeng lag dus wel in het hoekje, waar de slagen vielen. Volgens de jongste mailberichten hebben zich toen ook zes nieuwe gevallen van cholera voorgedaan en nam de pokken-epidemie een zeer ernstige wending, er deden zich zeventien nieuwe gevallen voor.

In Het Soer. Handelsblad lezen wij omtrent de:

Regeling der arbeidsovereenkomst op Java.

Thans bevindt zich in Oost-Java mr. A. F. van Blommestein, die door de Indische regeering belast is met het ontwerpen van arbeidsregelingen en zich van deze taak reeds heeft gekweten ten aanzien van Sumatra's Oostkust.

Eenige jaren geleden is door het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten een verzoekschrift tot de regeering gericht, waarin verzocht werd maatregelen te nemen, die konden strekken tot het doen naleven van de uit een arbeidsovereenkomst voortvloeiende verplichtingen door de Inlanders. Er werd op gewezen, dat het zich onttrekken aan die verplichtingen veelvuldig voorkwam en hiertegen nòch strafrechterlijk, nòch civielrechtelijk iets van beteekenis kon gedaan worden.

De regeering beantwoordde het request met een vage toezegging.

Thans, nu mr. Van Blommestein zijn schrikwekkend concept van een nieuwe koelie-ordonnantie voor Sumatra's Oostkust heeft ingediend, is hem opgedragen zich op de hoogte te stellen van de arbeidstoestanden op Java.

Niet te verwonderen is het, dat mr. Van Blommestein zich gewend heeft tot mr. Paets, den voorzitter van het Ned.-Ind. Landbouwsyndicaat, en met dezen een onderhoud heeft gehad. De uitkomst der besprekingen is geweest, dat naar de arbeidstoestanden op de cultuurondernemingen hier te lande, speciaal de suikerondernemingen, een enquête zal worden gehouden, welke resultaten mr. Van Blommestein van nut zullen zijn bij het volbrengen der regeeringsopdracht.

Op het oogenblik vertoeft mr. v. B. in Bezoeki om kennis te maken met de toestanden in dat gewest, het gebrek aan werkvolk en de wijze waarop het Bezoekisch Immigratie Bureau hierin tracht te voorzien.

Midden-Celebes.

Door den resident van Menado werd den 20en Oct. j.l. het volgende telegram aan den waarnemend

FEUILLETON.

Met een Auto door Zuid-Celebes. *)

We bereikten de oevers van de Pangkadjene-rivier. Vroeger was hier een benting, doch thans liggen er slechts pradjoerits onder civiel gezag van kapitein Messemaekers van der Graeff. Men is bezig een steenen brug over deze rivier te bouwen, een waar kunstwerk van techniek, dat echter eerst over een half jaar gereed kan zijn. Om nu de rivier over te trekken, was het noodzakelijk, dat we een eindje stroomafwaarts reden om onzen weg via Segeri te vervolgen. Men wachtte ons reeds, telefonisch van onze komst verwittigd. De prauwen lagen klaar, doch de oevers waren zoo steil, dat de wagen met touwen naar beneden moest gelaten worden. Het ging uiterst langzaam en het oversteken van de Pangkadjene-rivier vorderde dan ook anderhalf uur. Even moeilijk als de wagen op de prauwen kwam, werd hij er af en tegen den steilen overkant opgetrokken. Het oversteken van deze rivier is van historische beteekenis, want nooit te voren had een auto verder dan de oevers der Pangkadjene rivier bij Segeri kunnen komen.

*) Verkort overgenomen uit het *Weekblad voor Indië*.

Door de goede zorgen van kapitein Messemaekers v. d. Graeff had de bevolking over een paar droge rivierbeddingen tusschen de Pangkadjene-rivier en Segeri een weg gelegd van balken, zoodat we zonder noemswaardig oponthoud konden doorrijden naar Segeri.

De geheele bevolking was hier inmiddels te hoop geloopen om het vreemde voertuig, dat naderde, vol nieuwsgierigheid te bekijken. Zij hadden zeer veel respect voor mijn groenen „wagen zonder paarden", want ze bleven op eerbiedigen afstand, elkaar telkens aanstootend en druk redeneerend. Het verzoek van den plaatselijken onderwijzer, om eenige oogenblikken in de pasanggrahan te verpoozen, moesten we afslaan, daar we onverwijld verder wilden. Terugkomende echter, beloofden we, Segeri niet voorbij te zullen rijden.

Op het nu volgende traject naar Tanette kregen wij allermerkwaardigste staaltjes van de auto-vrees der bevolking te zien. Zoo reden er vrouwen op kleine paarden langs den weg, maar onze auto hoorende, lieten zij zich plotseling van de paarden glijden en bleven roerloos aan den kant liggen.

Mannen liepen hard weg, voor ons uit, doch toen zij merkten, dat de auto hen spoedig inhaalde, stortten zij zich hals over kop in de ondiepe ravijnen langs den weg. Anderen weer vielen op de knieën en bedekten zich het hoofd met hun slendangs.

Vaak hebben we gestopt om te zien of de menschen door hun onberedeneerd handelen soms een ongeluk hadden gekregen.

Bij paal 59 begon het grondgebied der vorstin van Tanette. 't Was nog vroeg in den middag, en we besloten daarom niet regelrecht naar de woning der vorstin te gaan, maar eerst te trachten Barroe, ten Noorden van Tanette, te bereiken. De weg naar de kali Lipoekasi, die overgestoken moest worden, was echter zoo slecht, dat slechts zeer langzaam kon gereden worden. De wilde varkens, die hier veelvuldig voorkomen, hadden schrikbarende verwoestingen aangericht en groote stukken van den weg omgewroet.

Bij de kali Lipoekasi wachtte ons de eerste teleurstelling: het bleek nl. onmogelijk over deze rivier te komen. Er wordt daar gewerkt aan een nieuwe brug op schroefpalen. En prauwen waren er niet, doch al waren die er geweest, dan zou het toch onmogelijk geweest zijn van den oever op de prauw te komen.

Tot overmaat van ramp begon plotseling de regen met allesbehalve aangenamen overvloed neer te stroomen. We haastten ons daarom op onze wielsporen terug te keeren, en over den oorspronkelijken weg te rijden naar de bekoorlijk aan de zee gelegen woning van We-Tanri-Ollé, de kleindochter van La-Roempang, die in 1855 overleed, waardoor

assistent-resident te Donggala naar Batavia geseind: Kapitein van den generalen staf Boonstra van Heerdt deelt mede: Na veertiendaagschen tocht op verzoek f.d. controleur Paloe, den 15en verkenning in Palolo afgebroken en met 4 brigades maréchaussées over Batoenondjoe gemarcheerd naar Westergebergte Paloevallei, waar bergkampongs in verzet tegen zelfbestuur van Dolo; den volgenden dag alle kampongs in volslagen verzet bevonden; colonne viel op bergpas langs bergwand Kali Cerangi, West van Kaleke, in hinderlaag; vijand viel met lans en klewangs aan; na scherp gevecht verdreven; liet ook bij de vervolging 20 dooden achter; buit: vele blanke wapenen. Enkele maréchaussées werden gewond.

Het departement van onderwijs.

De Indische bladen melden:

In stede van bij het departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, zal bij het departement van Landbouw een bureau voor handel en nijverheid worden gevoegd, waardoor het eerstgenoemd departement zich nagenoeg uitsluitend zal belasten met de behartiging van het zich steeds uitbreidend onderwijs en dan ook dienovereenkomstig zal worden genoemd. Vooral de snelle en voortdurende uitbreiding van het inlandsch onderwijs maakt de nieuwe regeling, die den departementschef van veel werkzaamheden zal ontlasten, waarmede uit den aard van zijn werkkring zijn collega van Landbouw beter vertrouwd kan worden geacht, hoogst wenschelijk. In het belang van dat onderwijs is voorts de noodzakelijkheid gebleken om den directeur de beschikking te geven over een deskundig adviseur, die terstond de noodige toelichtingen en ophelderingen kan geven omtrent alle zaken, het inlandsch onderwijs betreffende, en die, behalve met enkele dienstreizen, met de uitwerking van belangrijke voorstellen kan worden belast. Tot dat einde zal een ambtenaar, met den titel van inspecteur, aan het departement worden verbonden, op een aanvangstraktement van *f* 700 's maands, met twee tweejaarl. verhoogingen van *f* 100 's maands.

Volksonderwijs op de Buitenbezittingen.

Ook op de Buitenbezittingen worden krachtige pogingen aangewend tot de organisatie van een van de bevolking zelve uitgaand volksonderwijs. Tot dat einde is de regeering in de eerste plaats er op bedacht, een voldoend aantal volksschoolonderwijzers te vormen, hetgeen geschiedt aan de openbare inlandsche scholen der 2de klasse. Werden in de laatste jaren in de Buitenbezittingen elk jaar een tiental scholen van dien aard opgericht, in het volgend jaar zullen, ter bevordering van het evengemeld doel, aldaar 20 dergelijke scholen worden gebouwd, waarvan 3 in Sumatra en 1 te Soengeiliat (residentie Banka). Waar de overige 6 gevestigd zullen worden, is nog niet beslist.

Nog geen antwoord.

Drie maanden geleden, zoo lezen wij in De Javabode van 24 Oct. jl., diende de oud-kapitein der Chineezen te Meester-Cornelis, Oeij Ek Kiam een rekest in aan de Regeering, houdende het verzoek zijn zoon tot de 1ste lagere school aldaar toe te laten.

Bij het hoofd dier school bestaat daartegen geen bezwaar, aangezien de vader bekend staat als een hoogst fatsoenlijk man. Niettemin heeft deze op zijn rekest nog geen beschikking bekomen, ja men beweert, dat het stuk nog onafgedaan bij het departement van Onderwijs ligt.

Zou ten deze niet eenigen spoed kunnen worden betracht? vraagt het blad.

De Pasar-circulaire.

Een correspondent meldt aan het Bat. Nieuwsblad:

In de vergadering van den magelangschen gemeenteraad, den 17en Oct. j.l. gehouden, kwam, naar onze correspondent schrijft, ook ter sprake de circulaire van den gouvernements-secretaris, waarin de wensch der regeering werd medegedeeld, dat, waar mogelijk, zoo spoedig doenlijk gebroken diende te worden met het gebruik om ook op Zondag pasar te houden.

De raad nam de circulaire voor kennisgeving aan, verklaarde zich met algemeene stemmen voor bestendiging van den bestaanden toestand.

De muziek op het Waterlooplein.

De volgende „beschikking van den Commandant van het Leger en Chef van het departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië", gedateerd 25 October, werd aan de Bataviasche bladen toegezonden:

Gelezen het rekest, gedagteekend Batavia 25 September 1910, van eenige ingezetenen van Batavia, houdende verzoek het wel daarheen te willen leiden, dat de concerten des Zondags op het Waterlooplein tusschen 5 en 6 uur n.m. wederom zullen plaats hebben;

Overwegende:

dat bij de invoering van de Zondagsconcerten op het Waterlooplein het toenmalige muziekkorps op zeer lagen trap stond; dat gaandeweg door gewijzigde formatie, uitzending van muzikanten van beter gehalte, betere bezoldiging en technische leiding de waarde van dat korps tot eene zoodanige hoogte is opgevoerd, dat het niet meer in overeenstemming zou zijn met de positie, welke dat korps tegenwoordig inneemt, de uitvoeringen te bestendigen op de wijze, waarop die tot nu toe plaats vonden;

dat ook tengevolge van gewijzigde toestanden in de indische samenleving de Zondagsconcerten niet meer de plaats innemen, welke eertijds daaraan werd toegekend;

dat het Waterlooplein door het gebruik, dat daarvan tegenwoordig veelal wordt gemaakt door voetbalvereenigingen, zich niet meer eigent tot het geven van openbare concerten des Zondagsmiddags;

dat het bovendien niet wenschelijk wordt geacht, de muzikanten te gelasten des Zondags openbare uitvoeringen te geven;

is goedgevonden en verstaan:

Onder mededeeling, dat voorschreven verzoek voor inwilliging niet vatbaar is, aan adressanten te kennen te geven, dat de stafmuziek, desgewenscht, ter beschikking van het bataviasch publiek zal worden gesteld, voor het doen geven van openbare uitvoeringen des Donderdag-middags van 5.30 tot 6.30 uur in het park aan de Noordzijde van het Koningsplein, onder beding, dat in dat park een muziektent worde opgericht en om het park een rijweg worde aangelegd.

Uit deze afwijzende beschikking blijkt dus in de eerste plaats, dat niet alleen het denkbeeld eener krachtig doorgevoerde Zondagsrust generaal Van Daalen er toe heeft gebracht, de Waterlooplein-muziek des Zondags af te schaffen. Immers, dit argument wordt het laatst genoemd in een serie van argumenten, die tot deze afschaffing hebben geleid, al komt per slot van rekening de Zondagsrust voor ieder duidelijk om den hoek kijken, nu de legercommandant de stafmuziek wel des Donderdags beschikbaar stellen wil, zoo schrijft De Javabode.

De overige argumenten zijn voorts niet nieuw. Wèl nieuw is het denkbeeld, om deze concerten op het Koningsplein te gaan geven. Aan Koningsplein-Noord is ruimte genoeg en als de Bataviasche gemeenteraad nu maar wil medewerken, zoodat het „park" aldaar wat meer toegankelijk wordt, dan kan wel iets goeds worden verwacht. Die openbare concerten moeten een soort van rijtuig-parade worden, en daar is de aangewezen plaats op het Koningsplein bijzonder voor geschikt.

Er is op de begrooting voor 1911 een bedrag van *f* 2500 uitgetrokken voor „bevordering van kunsten en wetenschappen en andere(?) volksvermaken", waaronder openbare muziekuitvoeringen. Dat geld besteede de gemeenteraad nu voor den bouw van een behoorlijke muziektent en den aanleg van een flinken rijweg rond het park. En mocht *f* 2500 niet genoeg wezen, dan geve de raad wat meer.

Al zou men de concerten liever op den Zondag terug hebben, zoo toone men zich tevreden met het besluit van den Legercommandant. Want men bedenke, dat de stafmuziek geen enkele verplichting tot spelen heeft." Aldus besluit het blad.

WAT DE INLANDER ZEGT.

'n Klacht uit Oost-Celebes. In de Perniagaän van 6 September 1910 no. 109, wordt geklaagd over het feit, dat het Europeesch bestuur van Oost-Celebes last zou hebben gegeven aan de inlandsche bevolking geen klappers aan vreemdelingen te verkoopen, ook al willen dezen daarvoor een hoogeren prijs betalen dan landgenooten *).

Die bevolking mort daarover, aangezien zij, zoowel de klapperboomen als de -vruchten, voordeeliger van de hand zou kunnen zetten bij de vreemdelingen dan bij eigen landgenooten.

Wanneer bijv. een inlander voor 24 klapperboomen *f* 70.— wil betalen, dan geeft een vreemdeling gaarne *f* 125.— daarvoor.

Dit verschil is nog al beduidend, en de bevolking lijdt dus aanzienlijke schade, terwijl zij niet weet op wien zij die moet verhalen.

Het blad hoopt daarom, dat de bestuurs-autoriteiten van Oost-Celebes deze aangelegenheid wat breeder zullen opvatten dan tot heden gedaan is en dat zij het toch reeds zoo moeielijk levensbestaan der bevolking niet moeielijker zullen maken dan noodzakelijk is.

Opening van de gouvernem.-ambachtschool te Boegangan. Blijkens mededeeling in de **Pemberita Betawi** van 13 September 1910 no. 206, zou op den 17en October 1910 de gouvernementsambachtsschool te Boegangan worden geopend.

Zij, die het onderwijs op die instelling wenschen te volgen, moeten den cursus van de Inlandsche tweede-klas-scholen met goed gevolg hebben afgeloo-

*) Vermoedelijk is zulks geschied om de geldelijke voordeelen, die uit den coprahandel voortspruiten, aan de inheemsche bevolking te laten.

zij rechtens was aangewezen als troonopvolgster van Tanette *).

De lijfwacht van de vorstin stond voor de woning opgesteld en de tamboer sloeg een eereroffel, toen wij aan kwamen rijden. Zij zelve trad ons in de voorgalerij tegemoet, vergezeld van den oud-resident Brugman, die vaak op het grondgebied van Tanette vertoeft. Zij nam plaats op den vorstelijken zetel **), en achter haar hurkte eerbiedig de geheel uit vrouwen bestaande hofhouding.

Reeds 's morgens had zij ons verwacht, in vol ornaat, doch zij had zich weer verkleed, omdat het lange wachten haar vermoeide. Zij bood daarover hare verontschuldigingen aan en noodigde ons aan de rijsttafel, waartegen we, tamelijk hongerig zijnde, niet het minste bezwaar hadden.

De bediening door vrouwen was geheel origineel. Van onder het niet gedekte gedeelte van de tafel werd het eten aangegeven. De hofhouding hurkte in een wijden kring om den disch en keek toe, terwijl wij toetastten.

*) 't Mag eenigszins tragisch worden genoemd, dat juist toen ik bezig was dit te schrijven, het bericht van het overlijden der vorstin van Tanette hier werd ontvangen. Zij was 98 jaar oud en wordt opgevolgd door haar 56-jarige dochter, die bij haar verblijf hield.

**) Deze zetel is een rijk gebeeldhouwde stoel, dien onze koningin ter gelegenheid van haar huwelijk aan de vorstin van Tanette heeft geschonken. In de leuning zijn het N[illegible]erlandsche wapen en de portretten

Na tafel wilden we probeeren langs een binnenweg Barroe te bereiken, en daartoe staken wij dicht bij de uitmonding in zee van de Lipoekasi op een pont van 6 prauwen deze rivier over. Zoover onze oogen reikten, strekte de zee zich effen uit. Hier en daar voeren prauwen, terwijl ook onze aandacht trok het wrak van het stoomschip Bromo, dat jaren geleden daar strandde.

De ligging van de woning der vorstin van Tanette is bijzonder ydillisch, daar aan de stille kust der straat van Makassar. De woning zelve is een steenen gebouw met een verdieping, waaromheen een vijftal bamboe-huizen voor de hofhouding en de gasten verspreid liggen.

Het gelukte ons niet, langs een binnenweg Barroe te bereiken. Na een rit van 5 paal moesten we stoppen en terugkeeren. De auto kon op den smallen weg niet draaien en moest omgepikeld worden door Boegineezen, die we met gebaren aan het verstand moesten brengen, wat er te doen viel. Te kwart over 6 stonden we weer aan den, nu in een mystieken avondschemer gehulden, Lipoekasi-oever, doch 't was donker, toen we weer uitstapten voor de woning der vorstin. Ons voornemen was, door te rijden naar Segeri, doch daar wilde de vorstin niets van weten en ze liet ons brengen naar een der bamboe-woningen, waar ons avondmaal gereed stond en waar we, na goede nota te hebben genomen van de waarschuwing om, met het oog op de 's nachts om de woningen ronddolende krokodillen, ons niet meer buiten te wagen, spoedig in een diepen slaap de vermoeienissen van den dag en al het nieuwe, dat we gezien hadden, vergaten.

De vorstin, die zich na de rijsttafel in haar vertrek had teruggetrokken, bracht den nacht met haar dochter en de hofhouding door, wakend voor onze veiligheid, en het was daarom, dat zij den volgenden morgen, toen we vertrekken zouden, niet van ons afscheid kon nemen, waarvoor zij zich liet excuseeren; door den heer Brugman deed zij mij een sigarettenkoker van ananasvezel aanbieden, dien ik als een curieus souvenir aan dezen tocht dankbaar aannam.

's Morgens om half acht aanvaardden we den terugweg naar het Zuiden. Alles ging natuurlijk nu veel gemakkelijker en spoedig reden we Segeri binnen, en stopten voor de pasanggrahan. Tot onze groote verbazing werden we daar verrast door een optocht van de schoolkinderen, die onder toezicht van den onderwijzer voor onze auto defileerden en daarna den wagen nieuwsgierig bezichtigden.

De rest van den terugtocht legden we zonder oponthoud af en even over half twee snorden we Makassar binnen, waar men opgetogen bleek over onze prestatie.

pen, terwijl het bewijs daarvan, alsmede een verklaring van goed gedrag, bij het verzoek tot toelating moeten worden overgelegd.

De ouderdom der candidaten mag niet minder dan 13 jaar en niet meer dan 17 jaar zijn.

Een toelatingsexamen moet worden afgelegd, terwijl het schoolgeld van elken leerling *f* 0.50 per maand bedraagt.

Zij, die geldelijk te onvermogend zijn dit bedrag te voldoen, kunnen van de betaling daarvan vrijstelling vragen.

De cursus duurt 3—4 jaar.

Men wordt er opgeleid tot de navolgende ambachten:

1. timmerman;
2. metselaar;
3. smid;
4. ketelmaker;
5. rijtuigmaker;
6. hoefsmid;
7. meubelmaker;
8. rottanwerker;
9. koperslager.

De ijverigste leerlingen der hoogste klasse ontvangen een maandelijksche toelage van *f* 7.50.

Inlandsche Onderwijzeressen.

Nu er voor inlandsche vrouwen gelegenheid bestaat bij het Inlandsch onderwijs geplaatst te worden, wekt een schrijver in de **Djawa Tenga** van 10 September 1910 no. 204 de inlandsche vrouwen en meisjes op, die gelegenheid te gebruiken om een nuttige plaats in de maatschappij te veroveren, waaraan tevens een geldelijke belooning verbonden is.

De meeste meisjes zullen, z. i., voor de opleiding tot kweekelinge het ouderlijk huis niet behoeven te verlaten, nu er zoovele inlandsche scholen IIde klas op Java zijn en nog worden opgericht, waardoor een groote moeielijkheid voor de inlandsche ouders is opgeheven.

Op zesjarigen leeftijd de lagere school IIde klas bezoekende, kan het meisje, na 5 jaren, die inrichting verlaten en daarna nog 2 jaren onderwijs ontvangen op de Ie klas school, zoodat zij van haar 13de tot 15de jaar tot kweekelinge kan worden aangesteld.

Zij geniet dan een bezoldiging van *f* 12.— per maand, waarvan zij bij verblijf in de ouderlijke woning allicht *f* 2.50 's maands kan overhouden voor genoegens.

Na drie jaren dienst wordt het traktement verhoogd tot *f* 15.— 's maands.

Ingeval de Regeering — bij huwelijk van de onderwijzeres — deze niet bij den Onderwijsdienst toelaat, kan zij desgewenscht altijd kostmeisjes in huis nemen en deze — zoo noodig — met het onderwijs of huiswerk bijstaan.

De schrijver, die zich W a a r h e i d noemt, hoopt, dat het Nederlandsch bestuur de belangen der inlandsche meisjes en vrouwen zal blijven voorstaan, zoodat dezen op den duur niet zullen behoeven achter te staan bij andere nationaliteiten.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Reis van Peking naar Taskend (Turkestan). De provincie Kansu gaat sterk vooruit. Daar bestaat thans reeds een groot postkantoor, van waaruit, tegen zeer billijk tarief en tot groot gerief van de bevolking, de brieven en paketten op behoorlijke wijze worden verzonden. Het wordt, evenals dat in de provincie Shensi, met lof beheerd door een Europeaan.

Te Lanchau is de vooruitgang eveneens duidelijk merkbaar. Gedurende een zevental jaren bestond er in deze stad geen enkele onderwijsinrichting, uitgezonderd één ouderwetsche school, waar alleen onderricht werd gegeven uit boeken, handelende over den oer-ouden tijd.

Thans zijn daar: een goede hooge school; een militaire onderwijsinrichting met 300 leerlingen; een Normaalschool; een Middelbare school en verschillende lagere en voorbereidende scholen.

Het onderwijs is op Europeeschen voet ingericht; het Berlitz-systeem wordt er gevolgd. De lees- en leerboeken, platen, modellen, kaarten, waaronder vele in kleurendruk, zijn van goede hoedanigheid en worden gedrukt en uitgegeven door de Handelsdrukkerij te Shanghai.

Ongelukkigerwijze laat zich echter het gebrek aan geschikte onderwijskrachten overal gevoelen.

Op de Hoogeschool waren vroeger 3 Japansche leeraren, doch dezen hebben dit jaar die instelling verlaten. Op één persoon na zijn er geen leeraren meer van vreemde nationaliteit. De Engelsche taal wordt onderwezen door twee Engelsch sprekende Chineezen. Eén hunner is afkomstig van Hongkong en fungeerde vroeger als tolk van den Onderkoning en van den Directeur der Telegrafie. Hun beider kennis van de Engelsche taal is maar zeer matig.

De kennis van de fransche taal gaat flink vooruit. Een Belgisch zendeling, Vader van Dijck geheeten, heeft een particuliere school, welke door 80 leerlingen wordt bezocht, waaronder de kinderen van den Onderkoning en van de aanzienlijke Chineesche ambtenaren. Op de kennis van de fransche taal wordt thans bijzonder veel prijs gesteld, omdat het de taal der diplomatie is, en omdat zij van meer practisch nut is dan eenige andere Westersche taal, sedert de uitvoering van de meeste openbare werken aan Belgen is opgedragen.

De administratieve talenten van die lieden worden zeer geroemd, in het bijzonder van wijlen den heer P a u l S p l i n g a e r d, afkomstig uit Vlaanderen, die bekend staat als een uitmuntend kenner van Chineesche toestanden en verhoudingen. Gedurende 16 jaren hield hij in China verblijf en vervulde destijds de betrekking van Commissaris van het douanekantoor en tevens Directeur van het kantoor te Sachau, dat zich belastte met de regeling van de aangelegenheden der vreemdelingen. Hij was gehuwd met eene Chineesche vrouw en werd geëerbiedigd door de geheele Chineesche bevolking, die zijn arbeid op hoogen prijs stelde.

Nu drie jaren geleden stierf hij te Sianfu, op zijn terugreis van België naar Lanchau. Van België nam hij tal van ingenieurs, machinisten en materialen en gereedschappen mede, met het doel een reeds gesloten weverij te heropenen en zeep- en kaarsenfabrieken op te richten.

Hij zorgde verder voor het in het leven roepen van een laboratorium en een mijnbouwschool, en opende op drie dagen afstands van Lanchau een kopermijnontginning.

Na zijn dood werd de heer P. Splingaerd vervangen door zijn zoon, thans mandarijn in Chineeschen dienst, die gerechtigd is tot het dragen van het aan die waardigheid verbonden hoofddeksel. Hij woont te Lanchau en zet het door de Chineezen zoozeer gewaardeerde werk zijns vaders voort.

Een dankbetuiging. Op den ontvangdag van den Gouverneur-Generaal ter gelegenheid van koningin's verjaardag en gehouden in het paleis te Rijswijk, werd door den heer Vissering, als woordvoerder van de „Twaalfde Groep" met betrekking tot de bestaande rechtspositie der Chineezen in Nederlandsch-Indië, gewezen op de wenschelijkheid om die positie eindelijk eens beter te regelen.

De duurzaam gevestigde Chineezen moesten toch worden beschouwd als de meest nijvere bewoners onzer Koloniën.

(Zie Kol. Weekblad 6 October 1810 no. 40).

Naar aanleiding van deze welwillende beoordeeling, ontving de heer Vissering, blijkens bericht in de **Perniagaän** van 7 September 1910 no. 200, een in de Nederlandsche taal gestelde schriftelijke dankbetuiging van het bestuur der T i o n g H o a H w e K w a n Vereeniging te Batavia.

Het Chin. Marinefonds. In de Koloniale Weekbladen van 31 Maart, 26 Mei en 23 Juni 1910 nos. 13, 21 en 25 werd over dit onderwerp reeds het een en ander medegedeeld, in hoofdzaak hierop neerkomende, dat de Nederlandsch-Indische Chineezen zouden deelnemen aan de versterking van het te An Hoei op 13 Januari 1910 opgerichte Chineesche Marinefonds en de Chineesche Regeering op die wijze in staat zouden stellen hare Marine op Westerschen voet te organiseeren.

In de nummers 361, 362 en 363 van de **„Ho Po"** werd zelfs een beroep gedaan op de vaderlandslievende gevoelens onzer Chineesche onderdanen, en deze opgewekt de P o T j o H w e Vereeniging (= Marinefonds) te steunen en bij voldoende deelname, na 3 jaren tijds, een oorlogschip aan de Chineesche Keizerlijke Regeering aan te bieden.

Die deelname schijnt niet zoo groot te zijn geweest als verwacht werd, althans Jang S. J. te Padang komt in de **Bintang Soerabaija** van 1 September 1910 no. 198 nog eens op dit onderwerp terug, daarbij vaststellende, dat naar de destijds gedane oproep weinig is geluisterd.

In dat artikel wijst hij er op, dat China in het geheel over slechts 42 oorlogschepen beschikt, die alleen bruikbaar zijn voor kustbewaking en politietoezicht ter zee.

Japan daarentegen heeft een vloot van 372 werkelijke oorlogschepen, die in gevecht kunnen worden gebracht.

Een Rijk als China heeft op zijn minst — volgens Duitsche gegevens — 1550 oorlogschepen noodig, wil het zich naar buiten geëerbiedigd zien.

Willen de Ned.-Indische Chineezen het Moederland steunen, dan moeten zij 3 of 4 slagschepen kunnen uitbrengen, anders heeft hun hulp weinig of geen zin.

De schrijver wekt hen daarom op, hunne slappe houding om te zetten in een flinke actie, waardoor het Marinefonds klinkend wordt gesteund.

De Redactie van de **Bintang Soerabaija** voegt hieraan toe, dat 3 of 4 slagschepen 60 tot 80 millioen gulden zouden eischen, een bedrag, dat de Ned.-Indische Chineezen niet bijeen kunnen brengen.

Aangenomen evenwel, dat over *f* 10.000.000.— zou kunnen worden beschikt, zoo vraagt zij, of het dan niet beter zou zijn, dat die in het land bleven, ten behoeve van den in moeielijke omstandigheden verkeerenden Indischen Chinees?

De Chineesche scholen onder anderen kunnen nauwelijks op adem komen wegens gebrek aan geld.

En staan de peranakan Chineezen, die eerder hulp behoeven, niet nader dan de volbloed Chineezen?

Hier geldt zeker het spreekwoord: „H e t h e m d i s n a d e r d a n d e r o k."

Het Chineesche Voorparlement.

Het chineesche voorparlement is den 3den October door den Prins-Regent persoonlijk geopend. Z. K. H., die in vol staatsornaat verschenen was, hield daarbij een toespraak, waarin gewezen werd op de moeilijke tijden, die China had doorgemaakt, en de hoop werd uitgesproken, dat door de samenwerking van prinsen en hoogwaardigheidsbekleeders, thans betere tijden zouden aanbreken. Verder legde de prins er den nadruk op, dat in de toekomst verdere ontwikkeling van het rijk slechts kan plaats hebben door een samengaan van regeering en volk, en dat het voorparlement beschouwd moet worden als een raadgever der Kroon, die van haar kant het grootste vertrouwen heeft in zijn medewerking en trouw. De voornaamste taak van de vergadering zal bestaan in het voorbereiden van een grondwet, ten einde daarmede den vooruitgang in China te bespoedigen.

Deze rede wordt algemeen beschouwd als van zeer veel belang te zijn. Men was verrast over het zelfbewuste optreden van den Regent en zijn duidelijke, goed gearticuleerde wijze van spreken.

Aan een beschouwing in de O s t a s i a t i s c h e r L l o y d ontleende D e J a v a b o d e het volgende:

In de eerste plaats schrijft 't blad, dat uit de thans bijeengeroepen vergadering zich later het Heerenhuis van het toekomstige chineesche parlement zal ontwikkelen. De vergadering heeft in staatszaken slechts een adviseerende stem, zoodat haar voorstellen, wanneer zij door den Staatsraad onaannemelijk worden geacht, niet meer waard zullen zijn, dan het papier, waarop zij gescheven zijn. Het blad onderstelt echter, dat de regeering over het algemeen de besluiten der vergadering maar niet zoo „mir nichts dir nichts" zal ter zijde leggen, maar er natuurlijk min of meer rekening mee zal houden. In ieder geval zal men van beide zijden met veel tact moeten te werk gaan, wil men tot resultaten komen.

Verder vestigt het blad er de aandacht op dat een groot aantal leden van het voorparlement vrij radicale ideeën hebben en dezen de macht der vergadering reeds thans aanmerkelijk zouden willen uitbreiden. In dat streven ligt ongetwijfeld voor de geleidelijke ontwikkeling van het parlement een groot gevaar, waarom het te hopen is, dat het den bedachtzamen leden gelukken moge, de hardloopers in bedwang te houden en hun werkzaamheid te beperken tot dat gebied, hetwelk het voorparlement als arbeidsveld is aangewezen, en waaraan het voorloopig reeds voldoende te kluiven heeft. Van de wijze waarop deze vergadering zich van haar taak kwijt, zal het afhangen, of, gelijk in het hervormingsbesluit van 1907 bepaald is, het rijk in 1916 rijp zal zijn voor een parlement. Het blad besluit men den wensch uit te spreken, dat de tegenwoordige vergadering zich gelijkwaardig moge toonen aan het Genroin, het japansche voorparlement, waaruit de tegenwoordige japansche volksvertegenwoordiging is ontstaan en naar welk voorbeeld de chineesche vergadering is gevormd.

INGEZONDEN.

VEREENIGING „KOLONIAAL INSTITUUT".

Amsterdam, November 1910.

Aan
de Redactie van het Koloniaal Weekblad,
orgaan der Ver. „Oost en West."

Namens het Comité van Voorbereiding der onlangs opgerichte Vereeniging „Koloniaal Instituut", hebben wij de eer Uwe redactie een exemplaar aan te bieden van eene Memorie over de wording en het doel dezer Vereeniging, met bijbehoorende circulaire.

Wij zouden het zeer op prijs stellen, indien uwe redactie de circulaire zou willen doen afdrukken in Uw blad en de inhoud der Memorie aan eene bespreking zou willen onderwerpen.

Namens het Comité van Voorbereiding,
(w.g.) J. T. CREMER, Voorzitter.
(w.g.) C. J. HASSELMAN, Secretaris.

Gaarne voldoen wij aan dit verzoek door bedoelde circulaire hier te doen volgen en de Memorie ter kennisname te leggen op de leestafel, Heulstraat 17.

R e d.-C o m.

De belangstelling in onze koloniën neemt op verblijdende wijze toe. De groote vraagstukken op het gebied van de koloniale wetenschap, handel, scheepvaart en nijverheid trekken in steeds meerdere mate de aandacht.

Ontkent kan echter niet worden, dat deze groeiende belangstelling zich uit in zeer verschillende, niet altijd evenwijdig loopende richtingen, dat krachtige steun noodig is om de kiemen van deze beweging tot vollen wasdom te kunnen brengen, en dat al het mogelijke gedaan behoort te worden tot bevordering van meerdere samenwerking bij het nastreven van het gemeenschappelijk doel.

Meer en meer doet zich dan ook de behoefte gevoelen aan eene krachtige centrale instelling, die aan de op dit gebied te voeren actie steun en eenheid zal kunnen geven en die niet alleen vraagbaak zal moeten worden voor een ieder, die inlichtingen verlangt omtrent de producten van onzen kolonialen bodem, maar bovendien in uitgebreiden zin dienstbaar gemaakt zal moeten worden aan de bevordering van de wetenschappelijke, industrieële en andere belangen, die èn voor het Moederland èn voor de kolonie, uit de wederzijdsche verhouding voortvloeien.

Zal door eene centrale instelling als hierbedoeld, in breeden kring nut gesticht worden, dan zullen daarin allereerst moeten worden bijeengebracht zoo volledig mogelijke verzamelingen van grondstoffen, natuurproducten, ethnographica en artikelen van volksvlijt uit Nederlandsch Oost- en West-Indië, met eene boekerij alsmede goed ingerichte laboratoria voor chemische, botanische, microscopische en bacteriologische onderzoekingen. Een tot dusver in ons land nog ontbrekend Instituut voor tropische en scheepshygiène mag niet langer gemist worden; de totstandkoming daarvan zal door zoodanige instelling bevorderd kunnen worden.

Voorts zal zij zich ten taak moeten stellen het organiseeren van geregelde cursussen, lezingen of voordrachten op handels-, industrieel en wetenschappelijk gebied en — ter verbreiding van meerdere kennis onzer koloniën — het houden van tentoonstellingen van actueel belang, het verschaffen van informatiën, het uitgeven van geschriften en periodieken, het uitschrijven van prijsvragen, het steunen van wetenschappelijke reizen en onderzoekingen.

Zij zal vereenigingspunt kunnen worden van verschillende organen, die thans in onderscheiden richting op koloniaal gebied werkzaam zijn, doch dan, met behoud van ieders zelfstandigheid, onder één dak te zamen gebracht, gemakkelijker tot onderlinge samenwerking geleid kunnen worden.

Het waren in hoofdzaak deze overwegingen, die geleid hebben tot de oprichting te Amsterdam van de Vereeniging „K o l o n i a a l I n s t i t u u t."

Hoe die Vereeniging tot stand is gekomen, welke bedoelingen daarbij hebben voorgezeten, in welke richting de Vereeniging denkt werkzaam te zijn, dit alles is uiteengezet in eene Memorie over de wording en het doel der Vereeniging „K o l o n i a a l I n s t i t u u t", welke Memorie op ruime schaal is verspreid en algemeen verkrijgbaar is gesteld *).

Uit die Memorie blijkt, dat de eerste pogingen door de Vereeniging aangewend tot volvoering van hare plannen met uitstekend gevolg bekroond zijn geworden.

Door belanghebbende personen en instellingen werd een aanzienlijk bedrag toegezegd voor de stichting van een gebouw.

Het hoofdbestuur van de M a a t s c h a p p i j v a n N ij v e r h e i d, ten volle instemmend met het voornemen tot oprichting te Amsterdam van een K o l o n i a a l I n s t i t u u t, heeft van de Algemeene Vergadering machtiging gevraagd en verkregen tot het onderhandelen over de overbrenging naar dat Instituut van het K o l o n i a a l M u s e u m te H a a r l e m, waar sinds lang gebrek aan ruimte en aan middelen wordt gevoeld en derhalve de gelegenheid ontbreekt ter volledige bereiking van het doel bij de oprichting van dat Museum beoogd. Leiden deze onderhandelingen tot een gewenschten uitslag, dan zal hiermede op de minst kostbare wijze de kern van het K o l o n i a a l I n s t i t u u t, althans van het daartoe behoorend Museum met boekerij, verkregen zijn.

Met het Bestuur van het K o n i n k l ij k Z o ö l o g i s c h G e n o o t s c h a p „N a t u r a A r t i s M a g i s t r a" zijn eveneens onderhandelingen geopend, waarvan eene belangrijke aanwinst voor de verzamelingen van het K o l o n i a a l I n s t i t u u t verwacht mag worden.

Van het K o n i n k l ij k N e d e r l a n d s c h A a r d r ij k s k u n d i g G e n o o t s c h., de V e r e e n i g i n g v o o r v o o r t g e z e t H a n d e l s o n d e r w ij s en eenige andere Vereenigingen werden blijken van instemming met de gevormde plannen ontvangen.

Voorloopige besprekingen, gehouden met den Minister van Koloniën en met het College van Burgemeester en Wethouders der Gemeente Amsterdam, hebben geleerd, dat ook van die zijden warme sympathie wordt gevoeld voor de nieuwe Vereeniging en dat op de medewerking dezer autoriteiten kan worden gerekend bij de verder aan te wenden pogingen tot verkrijging van geldelijken of anderen steun van het Rijk en van de Gemeente Amsterdam.

De aanvankelijk verkregen uitkomst geeft het Comité van Voorbereiding vrijheid thans in meer uitgebreiden kring steun te vragen voor deze nationale onderneming.

Wat ons land geweest en geworden is, heeft het voor een niet gering deel te danken aan handel, scheepvaart en nijverheid.

Handelsoverwegingen hebben bovendien een belangrijke rol gespeeld in de wording van ons koloniaal bezit, een bezit, dat van overwegenden invloed is op de plaats, door Nederland ingenomen in de rij der beschaafde natiën en dat ons eenerzijds ongetwijfeld reden geeft tot rechtmatigen trots, doch anderzijds dure plichten oplegt jegens de aan onze zorgen toevertrouwde volkeren.

Bij algemeenen steun en medewerking zal het K o l o n i a a l I n s t i t u u t een krachtige hefboom kunnen worden voor de verdere ontwikkeling en den groei van Nederland's handel en nijverheid, een krachtig hulpmiddel tevens in de groote beschavingsbeweging, die een kenmerkend verschijnsel is van onzen tijd en waaraan geen koloniseerend volk zich straffeloos kan onttrekken.

Met vertrouwen doet het Comité daarom een beroep op hen, die de veelzijdige beteekenis van ons koloniaal bezit beseffen, om krachtdadig mede te werken aan de totstandkoming van 't K o l o n i a a l I n s t i t u u t.

Al mag het welslagen der onderneming, bij voldoenden steun van overheidswege, als verzekerd worden beschouwd, alleen bij eene zoo algemeen mogelijke deelneming van allen, die belang stellen in onze nationale en koloniale volkswelvaart, zal de stichting gewaarborgd zijn van een monument, dat ook aan het verre nageslacht getuigenis zal afleggen van Neerland's warme liefde voor zijne Koloniën in Oost en West.

Elke bijdrage zal dankbaar worden aanvaard.

H e t C o m i t é v a n v o o r b e r e i d i n g:

J. T. CREMER, Heerengracht 582, Voorzitter.
Dr. H. F. R. HUBRECHT, Amstel 179, O.-Voorz.
O. W. G. BRIEGLEB, Singel 26.
S. P. VAN EEGHEN, Heerengracht 462.
Dr. C. W. JANSSEN, Singel 364.
M. P. VOUTE, Heerengracht 481.
Allen te Amsterdam.
J. W. IJZERMAN, Haagsche Bosch, Huize „Oosterbeek".
C. J. HASSELMAN, Koninginnegracht 85, Secr., Den Haag.

*) De Memorie zal aan belangstellenden op aanvraag kosteloos toegezonden worden door de firma J. H. de Bussy, Amsterdam, en is tegen den prijs van tien cent per exemplaar verkrijgbaar bij de navolgende boekhandelaren: H. A. Kramers en Zn's Boekhandel, Gelderschekade 26, te Rotterdam; De Groot en Dijkhoffz, voorheen A. van Hoogstraten en Zoon, Plaats 27 en firma M. Couvée, Lange Poten 41, te 's-Gravenhage; H. N. Mul, Kruisstraat 25, Haarlem; S. C. van Doesburgh, Breestraat 14, te Leiden; J. Waltman Jr., Delft; Firma W. Eekhoff, te Leeuwarden; Erven P. Noordhoff's Boekhandel, te Groningen; Van Gorcum en Co., te Assen; H. H. Kok Bzn., te Zwolle; S. Gouda Quint, te Arnhem; J. G. Broese, te Utrecht; Firma H. ten Hoet, te Nijmegen; Blussé en Van Braam, te Dordrecht; G. Mosmans Zoon, te 's-Hertogenbosch; J. C. en W. Altorffer, te Middelburg; W. Rosenkranz, te Maastricht.

Oost= en West=Indisch Literatuur=overzicht.

Het boschbedrijf in Suriname.

Toen in 1903 tot den aanleg van het eerste gedeelte van den Lawa-spoorweg besloten was, vooral om de exploitatie van het binnenland van Suriname mogelijk te maken, was de aandacht der Regeering vooral op twee bedrijven voor dit binnenland gevestigd, de mijnontginning en de boschontginning. Waar in Oost-Indië deze beide bedrijven reeds lang van gouvernementswege worden uitgeoefend, lag het voor de hand, ervaren personeel uit den Oost-Indischen dienst naar Suriname te detacheeren om de bedrijfsinrichting ter hand te nemen. De heer Plasschaert, Oost-Indisch houtvester, die als zoodanig in Suriname gedetacheerd, een belangrijk aandeel had in de voorbereiding van het gouvernements-boschbedrijf aldaar, heeft nu zijn ervaringen en inzichten dienaangaande neergelegd in een academische dissertatie (getiteld: Der Forstbetrieb in Surinam), waarop hij aan de Universiteit te München tot doctor in de oeconomie werd bevorderd. Wegens het algemeen belang, dat deze studie heeft, zij er ook hier de aandacht op gevestigd.

Het bovenstaande is ontleend aan eene uitvoerige bespreking van dit werk van dr. Plasschaert, door den heer J. F. Ligtenberg, in „De Ingenieur" d.d. 19 November No. 47.

Een standaardwerk over Ned.-Indië.

De eerste aflevering van „Neerlands Indië. Land en volk, geschiedenis, bestuur, bedrijf en samenleving" is verschenen. Ze bevat het begin van het aardrijkskundig overzicht, geschreven door Prof. J. F. Niermeijer, met fraaie illustraties en een algemeene kaart van Indië. Een aardig idée was het, om bovendien, teneinde een denkbeeld van de uitgestrektheid onzer koloniën te geven, den Indischen Archipel te teekenen in een schetskaartje van Europa.

De oud-gouverneur-generaal Van Heutsz schreef het voorwoord, terwijl het werk wordt uitgegeven onder leiding van den heer Colijn. Welke strekking het boek heeft vertelt de heer C. in zijn Inleiding als hij o.m. zegt: „Het boek zal beantwoorden aan de behoefte aan populair-wetenschappelijke voorlichting met betrekking tot Ned.-Indië. Geheel in overeenstemming met het beoogde doel is er naar gestreefd in een niet al te groot bestek, een juist en zooveel mogelijk volledig beeld te geven van al datgene wat voor den gemiddelden Nederlandschen lezer van belang is te achten; van alles wat deze naar ons oordeel, van Indië behoort te weten."

Prof. Spanjaard. †

In No. 3 van den tweeden jaargang van het Indologenblad worden zeer waardeerende woorden gewijd aan den onlangs overleden Prof. dr. J. Spanjaard, den man, die zooveel jaren de ziel is geweest van de opleiding der Oost-Indische ambtenaren hier te lande, doch na de opheffing van de Indische Instelling te Delft, zich vrijwel uit het openbare leven heeft teruggetrokken. Bij de beschouwing van Prof. jaard's leven komt men steeds weer terug tot dit eene: „de plaats, die hij als docent, later als directeur der Delftsche instelling heeft bekleed en dus de plaats, door hem ingenomen in de ontwikkeling der opleiding onzer O.-I. ambtenaren B. B. Deze is geweest een eervolle plaats, en daarom verdient aan de nagedachtenis van prof. Spanjaard als aan die van een verdienstelijk Nederlander een eeresaluut te worden gebracht."

Het sprekend portret van den overledene is als los bijvoegsel aan genoemd Nr. van het Indologenblad toegevoegd.

Een nagelaten geschrift van Prof. Treub.

Door de broeders van Prof. dr. M. Treub is diens laatste geschrift in het licht gegeven. De titel luidt: „Landbouw. Januari 1905—October 1909. Beredeneerd overzicht der verrichtingen en bemoeiingen met het oog op de praktijk van land-, tuin- en boschbouw, veeteelt, visscherij en aanverwante aangelegenheden." (Amsterdam, Scheltema en Holkema). In de inleiding van de uitgevers wordt uiteengezet, aan welke omstandigheden de uitgave te danken is, nl.:

„Het geschrift, dat tot hoofddoel had den nieuwen Directeur van Landbouw op de hoogte te stellen van den stand van zaken aan het door hem over te nemen departement, was door den schrijver niet bestemd tot publicatie door middel van de pers. Evenmin echter tot geheimhouding; immers ook de Gouverneur-Generaal en eenige familieleden en vrienden ontvingen een afschrift van hem ter lezing. Publicatie wilde hij niet, omdat die zou kunnen worden toegeschreven aan zucht tot reageeren tegen den nieuwen koers, welken de Indische Regeering met het Departement van Landbouw is opgegaan en tot napleiten over eigen stelsel.

Voor ons echter bestaat die reden niet. Integendeel, wij meenen aan de nagedachtenis van onzen broeder verplicht te zijn ter algemeene kennis te brengen, hoe hij, als directeur van het Departement van Landbouw, zich de werking van dat departement voorstelde en wat hij als zoodanig deed om door combinatie van wetenschap en praktijk den indischen landbouw in zijn zóó verscheiden vertakkingen te steunen en te bevorderen.

Wij zijn overtuigd, dat deze publicatie bijdragen zal tot een juiste beoordeeling van den veelzijdigen arbeid door onzen diepbetreurden broeder, als Directeur van Landbouw in Ned.-Indië, geleverd en van de breedheid van opvatting, die aan den opbouw van het Nederlandsch-Indisch landbouwdepartement ten grondslag gelegen heeft."

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap. Afl. 6.

Evenals altijd bevat ook deze aflevering van het tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap een aantal bijdragen over Indië.

De heer E. C. Abendanon, die zooeven van zijn onderzoekingsreis in Midden-Celebes hier te lande is teruggekeerd, schrijft een belangwekkend artikel over den bouw der eilanden Celebes en Halmaheira, en voorts het vervolg der resultaten van zijn onderzoek van Centraal-Celebes, waarin hij een overzicht geeft van zijn tocht van het Poso-meer naar den mond van de Lariang-rivier.

De heer J. W. van Nouhuys levert het slot van zijn geïllustreerd artikel: Bijdrage tot de kennis van het eiland Taliaboe der Soela-groep (Moluksche zee).

Over den Inije Lika, een vulkaan op de hoogvlakte van Ngada, Midden-Flores, geeft de heer G. P. Rouffaer, die voor de bestudeering der volksstammen in Indië vertoeft, eenige interessante bijzonderheden (met kaartje en afbeeldingen). Voorts treffen wij in deze afl. nog aan mededeelingen over De wegen tusschen Napoe en Bada in Midden-Celebes; over Mijnbouwkundig onderzoek van Curaçao in 1909 (ontleend aan het Koloniaal Verslag); over Nederlandsche en vreemde onderzoekers in onze koloniën (met kaart betreffende de exploratie van Nieuw-Guinea), zoomede een bibliographisch overzicht.

De Bissoe's van Zuid-Celebes.

Het jongste Nr. van De Katholieke Missiën bevat een alleszins lezenswaard artikel over de Bissoe's of heidensche toovenaars van Zuid-Celebes.

Hoewel men onder bijna alle volksstammen van den Indischen archipel toovenaars vindt, nergens spelen zij zulk een groote rol als op Zuid-Celebes. Bij offeranden en andere godsdienstige plechtigheden, bij geboorten, tanden veilen, huwelijk, sterven en begraven, bij ziekten enz., overal treedt de Bissoe op. Het is wel eigenaardig te lezen, welke handelingen iemand ondergaat om onder de Bissoe's te worden opgenomen. Pr. Asselbergs, de schrijver van het artikel, zegt nl.:

Hij, die tot bissoe wordt gewijd, ondergaat hierbij een soort van bad, hetwelk den persoon opeens doet nederstorten, zoo stijf als een lijk. Men neemt hem op en legt zijn hoofd naar het Oosten; aan neus en voeten worden vischhaken vastgelegd om te voorkomen, dat de levensgeest aan de aarde ontvliede, en het lichaam wordt met fijn linnen bedekt. In dien toestand blijft de patient soms dagen achtereen verkeeren; alleen bij het morgenbad komt hij weder een weinig tot zichzelven om onmiddellijk daarna opnieuw zijn bewustzijn te verliezen. Gedurende al dien tijd zweeft hij in hooger sferen, teneinde in het bovennatuurlijke onderwezen te worden. Opdat hij echter niet vreemd blijve aan de zaken der benedenwereld, wordt de aanstaande bissoe soms ook ten slotte voor drie dagen en nachten in een soort van mat gewikkeld en te water gelaten. Zoo moet hij in de nabijheid van het strand onder de oorverdoovende muziek der bissoe's op zee ronddrijven. Voor het eindigen van dit feest (!) wordt een groote maaltijd gehouden, enz. enz.

Hen, die over dit onderwerp meer willen weten, dan Pr. Asselbergs geeft, verwijzen wij naar de verhandeling van Dr. B. F. Matthes, getiteld: Over de Bissoe's of heidensche priesters en priesteressen der Boegineezen, verschenen in de Verhandelingen der Kon. Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, deel VII (1872).

Vereeniging van Ambtenaren B.B.

Dezerzijds wordt de aandacht gevestigd op No. 8 der Berichten en Mededeelingen der Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië; behalve mededeelingen, die meer de vereeniging zelve betreffen, als verslagen van vergaderingen, jaarverslag over 1909, rekesten aan Min. van

Koloniën en Gouv.-Generaal enz., bevat dit Nr. een opstel van den ass.-resident L. M. Vonk, getiteld: Artikelen 115 tot en met 118 van het Regeeringsreglement in Ned.-Indië. Slavernij en pandelingschap. Vergissen wij ons niet, dan is deze beschouwing de gedrukte voordracht, door den heer Vonk gehouden als toehoorder aan de Ned.-Indische bestuursacademie.

Over Atjeh.

De heer A. Vogel schrijft in het tijdschrift „Buiten" (12 November) een keurig geïllustreerd artikel over Atjeh en van de vorderingen der pacificatie aldaar. In het bijzonder neemt hij ons militair optreden in bescherming en roemt de dapperheid en de kloekheid van de Indische soldaten, wier optreden hij van zeer nabij heeft waargenomen. Worden er op Atjeh dan nooit wreedheden bedreven, vraagt de heer V.?, waarop zijn antwoord luidt: „Ja, zal ik volmondig antwoorden. Ja, wel eens, maar ik voeg er onmiddellijk en oprecht bij: ze worden met de meeste gestrengheid bestreden en gestraft, en dat zouden ze in gelijke mate gedaan worden door onze hooggeachte leiders daar ginds, ook al verstomde het reclame-geschetter hier in het land van eenigen, die door dat schetteren moeten schitteren."

Weekblad voor Indië.

Inhoud van No. 26: De Portugeesche Binnenkerk te Batavia (slot), door Gabriël (met portretten). — Met een auto door Zuid-Celebes. Naar een reisverhaal van J. F. Holman Jr., door W. J. v. d. Leemkolk (vervolg; met afb.) — Indische penkrassen, door Ofoei. — Haagsche brieven. — Herinneringen van een „oudgast" (vervolg). — De Paupers. Roman uit de Indo-Europeesche samenleving, door Victor Ido (vervolg).

De Indische Mercuur.

No. 46 bevat de volgende artikelen: De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer bij de behandeling der Indische begrooting voor 1911, door Mr. J. W. Ramaer. — Hoe het thans staat met den Assistent en de veiligheid aan de Oostkust van Sumatra; vlugschrift van A. Hanegraaff, besproken door P. Hondius Jz. — De positie van den Delischen assistent. — Oogstcijfers van ficus elastica. — Een overzee-instituut te Amsterdam. — Het wetsontwerp op de Naamlooze vennootschap. — Kultuurberichten. (De ficus of hevea. — Het beheer der gouvernementsrubberaanplantingen, enz.) — Kleine mededeelingen (Prijsvraag Medan-Hotel, enz.) — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Ten slotte wordt de aandacht gevestigd op de navolgende bijdragen:

De politieke beginselen der Indische extremisten, door E. F. E. Douwes Dekker (De Beweging Nov. 1910); dezelfde schrijver gaf nog in de „Koloniale Rundschau" (1910, Nr. 9) een opstel, getiteld: Nationalistische Bestrebungen in Niederländisch-Indien.

De economie der dessa, door J. J. Bekaar (Vragen des Tijds, October 1910).

Koninginnedag in Java's binnenland (met afb.), door W. (Eigen Haard, 19 Nov. 1910).

Vorderingen in de Pak-Paklanden (Sumatra), door R. Brinkschmidt (Berichten uit de Zendingswereld, Nov. 1910).

Leestafel HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 19, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 uur tot 6 uur 's namiddags.

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bataviaasch Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soerabajasch Handelsblad, Nieuwe Soer. Crt., Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, Jong-Indië, De Boodschapper, Revue économique, Indische gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Sociaal Weekblad, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Ned. Zendeling-genootschap, Indisch genootschap, Weekblad voor Indië, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien.

Circulaire Internationale Rubber-tentoonstelling te Londen te houden van 24 Juli t/m 11 Juli 1911.

Bananas in the West Indies by H. C. Henricksen.

Verslag opiumfabriek over 1909.

Versuche über die Verwendung von Kunstdünger in der Kultur des Kaffees von Gerhard Helmrich.

Hoe het thans staat met den assistent en de veiligheid aan de Oostkust van Sumatra, door Hanegraaff, oud-assistent.

Overzicht der voorloopige resultaten van den arbeid door het landbouwbureau van het Kali-Syndicaat gedurende de jaren 1906—1909.

Koloniaal Verslag 1910.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Vervolg opgave van bladen en tijdschriften welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal, Laan v. Meerdervoort 195, Den Haag, die dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur vóór- tot 6 uur namiddags.

De Sumatrabode t/m 26 October 1910;
De Sumatrapost t/m 27 idem;
Het Bat. Nieuwsblad t/m 26 idem;
De Locomotief t/m 25 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 25 idem;
De Sumatrabode t/m 28 idem;
Tjahaja Sumatra t/m 27 idem;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 41;
De Ind. Mercuur no. 47;
De Banier no. 43;
Het Weekblad voor Indië no. 27;
Kort Verslag verg. Tweede Kamer St.-G.;
Handelsberichten v/h. Min. v. Landb. no. 192;
Publicaties v/h. Ned.-Ind. Landb. Syndicaat, afl. 20 t/m 22;
Tijdschr. der Mij. voor Nijverheid, afl. Oct.;
Cultuurgids, afl. 18 en 19;
Archief voor de Suikerindustrie in Nederl.-Indië, afl. no. 8;
Bijblad tot idem, afl. 37 t/m 41.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

De op 29 October 1910 aangekondigde en uitgestelde **Hoofdbestuursvergadering** zal plaats hebben op **Zaterdag 26 November 1910**, des namiddags ten $2\frac{1}{2}$ ure, *Heulstraat 17*, Den Haag.

De *maandelijksche samenkomst* van het *Dagelijksch Bestuur* der Vereeniging met de *Redactie-Commissie* van **Het Koloniaal Weekblad** zal plaats hebben op *Donderdag den 1sten December* 1910, 's avonds ten $8\frac{1}{2}$ **ure**, in „*Bocatan*", *Heulstraat 17, den Haag.*

Alle belangstellenden zijn welkom.

Openbare Vergadering op Dinsdag 29 Nov. a.s. 's avonds acht uur, te 's-Gravenhage in het Zuid-Holl. Koffiehuis, Groenmarkt, zaal 4.

Onderwerp: „Ontwikkeling van eene zelfstandige nijverheid in de Inlandsche maatschappij van Ned.-Indië, onder meer als gevolg van het in Juli 1911 te Soerabaja te houden Congres met tentoonstellingen betreffende de cultuur en de bereiding van vezelstoffen."

Spreker: Mr. J. H. Abendanon.

Er zal gelegenheid gegeven worden voor debat of het vragen van inlichtingen. Toegang vrij.

P. J. v. HOUTEN, Voorzitter.
S. STIBBE, Secretaris.

Bewijzen van toegang zijn te verkrijgen: Heulstraat 17.

Vervolg opgave van de ontvangen gelden ten behoeve van de studie van een verdienstelijk jongeling.

Vroeger ontvangen . . .	f 427.—
I. B. te A.	f 2.—
H. D. H. B. te 's H.	- 3.—
	- 5.—
Totaal	f 432.—

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, Secretaris.

Voordracht van Dr. A. PULLE in het Geb. v. Kunsten en Wetenschappen, zaal No. 10, Mariaplaats, Utrecht, op DONDERDAG 29 NOVEMBER a.s. des avonds ten acht ure.

Onderwerp: **Suriname en de Wetenschappelijke expedities der laatste jaren.**

Leden van „Oost en West" hebben met hunne dames vrijen toegang tot deze lezing op vertoon van hun lidmaatschapsbewijs of de hun toegezonden kennisgeving. Voor introductiekaarten voor niet-leden wende men zich tot den secretaris, Korte Jansstraat 25bis, Utrecht.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Crt. van 21 Oct. 1910. No. 84.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: drie maanden verlof aan den adspirant-houtvester J. C. Camper Titsingh; een jaar aan den onderwijzer T. Kramer.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk H. R. Kedde, de architect K. A. Berkhemer.

Benoemd: tot 3en commies Dep. v. Fin., E. A. Bake; tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. J. Duparc; tot houtvester E. K. Plasschaert; tot onderwijzer 2e kl. J. M. A. Beek en M. Eerland; tot algem. ontvanger 3e kl. E. K. Hardenberg; tot 1en commies bij 's Lands kas te Batavia G. A. de Ceuninck van Capelle; tot translateur voor de Maleische taal S. van Nouhuys; tot controleur B. B., A. Th. van Ginkel en M. A. Jansen; tot notaris te Bondjonegoro Th. H. C. Brongast; tot voorzitter van de landraden te Indramajoe enz. Mr. L. C. A. v. Eldik Thieme; tot buitengewoon idem te Bandjarmasin Mr. D. G. Worterbeek Muller; te Meester-Cornelis Mr. Derx; te Indramajoe Mr. J. Langhout; tot referendaris bij het Dep. van Justitie Mr. P. C. Groenemeijer en Mr. G. Feenstra.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur van Justitie Mr. W. K. S. van Haastert; van den Alg. Secretaris Dr. J. H. Boeke.

Overgeplaatst: naar Koeningan de onderwijzer K. van der Veer; naar Cheribon de idem H. Rosier; naar Tegal de idem A. H. Kroes; naar Rangkasbetong de idem M. Eerland.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit. der inf. L. O. A. Aernout en aan den idem H. L. Bierman.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. H. Christoffel.

Ingedeeld: te Salatiga de 1e luit. der cavalerie A. P. Erzeij.

Uit de Javasche Crt. van 25 Oct. 1910. No. 85.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies M. F. Wijshijer; de stationscommies G. L. Abels; de klerk mej. C. Casteels en A. J. Richir; de ambtenaar der in- en uitvoerrechten G. A. B. Micola von Fürstenrecht; de machinist L. A. Abrahams.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Sragen enz. Mr. J. J. van Tiel; tot ingenieur bij de post- en telegr.dienst C. J. de Groot; tot leeraar bij de opleidingsschool te Probolinggo Mr. P. F. Woesthoff.

Gesteld: ter beschikking van den Dr. v. O. E. en N. de gepensioneerde kapitein H. L. F. Vanger; van den president van den R. v. J. te Semarang Mr. H. H. Kemink; van den voorzitter van den landraad te Semarang Mr. C. J. de Gart; ter beschikking van den gouv. van Sum. Westkust de ass.-resident L. C. Westenenk.

In dienst gesteld: voor den tijd van drie jaren als electrotechnisch ambtenaar 1e kl. J. Aansloots; G. A. Degens en B. Schild.

Tijdelijk toegevoegd: aan den inspecteur voor de landelijke inkomsten enz. de controleur C. H. Douwes Dekker.

Ontheven: eervol van de waarneming der betrekking van assistent-hortulanus Th. A. Le Clerq de Courcelles.

Benoemd: tot assistent-hortulanus W. M. van Helten. —

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedana van Bandongeen Raden Tjokroatmodjo.

Toegevoegd: aan den controleur J. J. Coert de ambtenaar F. A. E. Drossers; aan den controleur L. J. Schippers de idem W. Heijman.

Belast: met de waarneming der betrekking van buitengewoon substituut-officier van Justitie te Makassar de referendaris Mr. Th. A. J. Jentink.

Geplaatst: in de res. Lampongsche districten als civiel-gezaghebber W. J. D. van Andel.

Geplaatst: in de res. Madoera, de contr. A. van der Lee; in de res. Soerabaja de idem L. J. Schippers; in Tapanoeli P. C. A. van Lith, Palembang A. Th. van Ginkel; Westerafd. van Borneo M. A. Jansen.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. C. J. F. Denker te Poerbolinggo; J. Snijder te Koetsardjo; tot hulponderwijzeres Mej. W. J. E. A. C. Koops te Banjoemas; tot 1e klerk te Bangil J. C. v. Kempen.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e luit. der inf. L. van Vuuren, wordende hij tevens benoemd tot chef van het encyclopaedisch bureau en hem den titulairen rang van kapitein toegekend.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester de 1e luit. idem A. R. H. Braun.

Gedetacheerd: bij het hoofdbureau van den generalen staf de kapitein der art. H. H. Dingemans.

Geplaatst: te Atjeh en Onderh. de 1e luit. W. H. van Pesch; bij het 20e bat. de luit.-kol. H. Schokker; bij het 17e de 2e luit. J. P. Wissema; bij het rechterhalf 2e dépôt-bat. de id. G. W. Calicher; bij het 17e de 1e luit. P. L. Stennekes; te Batavia de kapt. de art. W. A. Blits en de 2e luit. O. Peltzer.

Overgeplaatst: bij het 20e bat. de 2e luit. H. G. Brandon; bij het rechterhalf 15e bat. de 2e luit. H. C. M. Dorren; naar Magelang de 1e luit. M. R. Loze; bij het 10e bat. de 1e luit. J. J. de Vries; bij het garnizoensbat. van Amboina en Ternate de 1e luit. S. C. F. van der Paardt.